

Tekst: Roel van Dijk | Beeld: gemeente Den Haag

DE WAARDE VAN GROEN IN DE STAD

‘i-Tree en TEEB-stad zijn de emancipatiemiddelen voor het groen’

Over de baten van groen is al heel wat onderzoek verricht in de afgelopen jaren. TEEB-stad en i-Tree zijn tools die dat, concreet in euro's, in beeld hebben gebracht. De gemeente Den Haag, nauw betrokken bij de pilots van beide instrumenten, heeft daar veel ervaring mee opgedaan en vertaalt deze kennis nu naar beleid en uitvoering. Vakblad Groen sprak met de direct betrokkenen Leendert Koudstaal (bomenspecialist gemeente Den Haag) en Jacco Schuurkamp (beleidsmedewerker Groen gemeente Den Haag).

Wat is TEEB-stad nu precies? Op de website van teebstad.nl staat het als volgt omschreven: ‘TEEB staat voor the Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB) en is een internationale studie naar de economische betekenis van biodiversiteit en ecosystemendiensten geïnitieerd door de Verenigde Naties’. Jacco Schuurkamp legt dit als volgt uit: ‘TEEB-stad is een planningsinstrument en heeft als doel om met de diverse partijen die betrokken

zijn bij ruimtelijke inrichtingsplannen daar vroegtijdig in het proces het gesprek over aan te gaan. De publieke ruimte vervult meerdere functies en dus heb je ook met uiteenlopende wensen en belangen te maken. Via TEEB-stad komen deze allemaal aan bod, zoals de architectonische opgaven, sociale cohesie, recreatie, infrastructuur, de vergroeningsopgave et cetera.’

‘Via de TEEB-stad methode zitten dus alle partijen met elkaar om de tafel en gaan zij gezamenlijk het gesprek aan over wat het gewenste eindresultaat dient te zijn van een bepaald project. In de TEEB-stad tool wordt de waarde van groen en water in euro’s inzichtelijk gemaakt, waarbij gebruik wordt gemaakt van de data van de MKBA (Maatschappelijke Kosten Baten Analyse). Hiermee kun je laten zien hoe de diverse berekeningen – met een

wetenschappelijke onderbouwing - tot stand komen. Maar het is zeker zo belangrijk om te laten zien wat het oplevert.’

‘Ondergeschoven kindje’

Het klinkt op zich logisch om met alle belanghebbenden bij een nieuwbouwproject of herstructurering aan tafel te gaan om te inventariseren wat de wensen zijn en wat het eindresultaat dient te worden. Is daar zo’n tool voor nodig? Schuurkamp vertelt vol enthousiasme verder: ‘De praktijk is echter weerbarstiger dan hier wordt geschetst. Vaak is het groen nog het ondergeschoven kindje bij dit soort projecten in de openbare ruimte. Hoe vaak komt het niet voor dat op het einde, wanneer het project wordt opgeleverd, het groen nog moet worden toegepast? Dat is funest voor het groen en voor de groene sector. De maatschappelijke en economische baten van groen worden nog te weinig onderkend. TEEB-stad maakt deze baten inzichtelijk, doordat het laat zien dat groen meer is dan een mooi boompje. Het toont aan dat groen in de stad een bepaalde waarde vertegenwoordigt en dus net zo belangrijk is als blauw, grijs en rood. Het interessante aan dit instrument is dat het een integrale aanpak, waar alle disciplines gelijkwaardig zijn, stimuleert. Ik zeg weleens gekscherend dat TEEB-stad een natuurlijk emancipatiemiddel voor de groensector is.’

Sociale cohesie

Op de vraag hoe de TEEB-stad wordt toegepast in de Hofstad, haalt Schuurkamp het volgende voorbeeld aan: ‘Den Haag investeert miljarden in stedelijke ontwikkeling. Denk hierbij aan bouw- en infrastructuurprojecten. Slechts een fractie van dat totale bedrag wordt besteed aan het groen. Door met deze partijen om de tafel te gaan zitten en elkaars plannen door te spreken, is de ervaring dat er hele slimme en besparende oplossingen kunnen worden bewerkstelligd. Zodra er een riool moet worden aangelegd of vervangen, is het de moeite om dan ook de groene openbare ruimte aan te pakken. Bij de portefeuille Bouw zit het geld en daar moet je niet mee concurreren maar juist mee samenwerken. Het lijkt zo vanzelfsprekend, maar dat is het niet.’ Op de vraag of er ook een voorbeeld is van een project waar meerdere partijen vooraf met elkaar over gesproken hebben, geeft de beleidsmedewerker groen aan dat de methode daarvoor nog niet is gebruikt: ‘Wel hebben we TEEB-stad gebruikt om achteraf te kijken wat de projecten, die we naar de beste inzichten hebben gerealiseerd,

belangrijk, ze zorgen voor een waardestijging van het onroerend goed.’

Maar de ene boom is de andere niet. Wordt daar onderscheid in gemaakt in i-Tree? ‘Zeker’, vertelt Koudstaal, ‘Jelle Hiemstra en Fons van Kuik van de Wageningen Universiteit (WUR) hebben een enorme lijst van bomen doorgelicht op allerlei kenmerken.’ Zo is via het programma i-Tree informatie op te halen over bijvoorbeeld de ‘grootte’, ‘groenblijvend’, ‘kroonoppervlakte’ en ‘winterhardheid’ van een boomsoort. Ook minder algemene kenmerken als ‘tolerantie droogte’, ‘beperken opwarming’, ‘opname regenwater’, ‘waarden biodiversiteit’ zijn te achterhalen.

De jaarlijkse opbrengsten van de bomen worden in euro’s weergegeven. ‘In Amerika en Engeland heeft men in de afgelopen tien jaar al veel ervaring opgedaan met i-Tree. Zo weten we bijvoorbeeld dat het totale bomenbestand in Londen, 8.421.000 bomen, enkel door de schaduwwerking 132,7 miljoen pond jaarlijks aan baten oplevert. Als je dit vertaalt naar de Haagse situatie, dan brengen de 116.000 bomen die er staan jaarlijks 22 miljoen euro op’.

Het initiatief tot i-Tree komt in Nederland van veertien gemeenten, enkele adviesbureaus, onderwijsinstellingen en brancheorganisaties. De gemeenten die meedoen, verdeeld over het hele land, doen allen onderzoek naar één van de bovengenoemde kenmerken. Zo richten Eindhoven en Leidschendam-Voorburg zich op luchtkwaliteit, Haarlem op water en Huisen, Oss en Papendrecht / Hendrik Ido-Ambacht richten zich op koeling en hittestress. Dankzij al de informatie die wordt opgehaald uit de praktijk plus de geobjectiverde kennis van de WUR komt er ontzettend veel data vrij.

Open source

In de Sortimentstabel van de WUR die momenteel wordt ontwikkeld, komt alle relevante informatie naar boven. Wat het nog eens extra interessant maakt, is dat deze tool door iedereen kan worden gebruikt, omdat het om zogenaamde open source data gaat. Een ontwerper krijgt wanneer hij bijvoorbeeld *Acer negundo* intoetst, te zien dat deze boom niet zo goed tegen droogte kan. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de *Acer campestre*. Betekent het ook dat de tool gebruikt kan worden door mensen die minder sortimentskennis in huis hebben? Dat ze bijvoorbeeld in i-Tree de omstandigheden van de omgeving invullen en dat er dan een lijstje van bomen-

Vergroening op de Turfmarkt. Foto: gemeente Den Haag.

voor effect hadden. Dat leverde interessante inzichten op. Bij het Slachthuisplein, dat voorheen een stenig plein was, was de vergroening ingezet om het verblijfsklimaat te verbeteren. Het bleek dat de effecten op waterberging en hitte beperkt zijn, maar de effecten op sociale cohesie daarentegen groot zijn.’

Planningsinstrument

Waar TEEB-stad meer een planningsinstrument is, waarbij de discussie op macroniveau wordt gevoerd, is i-Tree een concreet beheer- en planningsprogramma voor bomen, dat heel nauwkeurig uitrekt wat de baten van een bepaalde boom zijn. Niet alleen in economische zin, maar ook in maatschappelijk opzicht als het gaat om de verbetering van de leefomgeving. Leendert Koudstaal, boomspecialist bij de gemeente Den Haag, geeft aan dat i-Tree de bouwstenen levert voor het planningsproces en dus voor TEEB-stad. Koudstaal: ‘i-Tree is een softwareprogramma dat gevuld is met een oneindige hoeveelheid informatie over bomen. Bomen die een belangrijke bijdrage leveren aan de leefbaarheid van de stad. Dit wordt ook wel aangeduid met de term ecosysteemdiensten.’ Wat daar concreet onder wordt verstaan, legt de bomenspecialist uit: ‘Bomen en groen zorgen voor schaduw, leggen koolstofdioxide (CO₂) vast, verbeteren de luchtkwaliteit, beperken de toevoer van overtollige neerslag naar het riool en, niet on-

namen uitrolt? Koudstaal: 'Inderdaad. Je kunt de soortentabel vergelijken met booking.com voor de bomen. Ik leg dit altijd als volgt uit: ik wil bomen planten in een straat met veel verharding, die ook veel schaduw kent en waarvan de ondergrond voornamelijk bestaat uit zand. Deze informatie vul je in en vervolgens rolt er een lijst met bomennamen uit die voldoen aan deze criteria. De boomkwekers voeren hun sortimentslijsten in in de tool en daardoor kun jij in één oogopslag zien of en waar de bomen voorradig zijn. Nu de kennis over het bomen- en plantensortiment afneemt, is deze tool een welkome aanvulling. Met minder kennis kan er toch de juiste keuze worden gemaakt.'

Macro discussie

De toegevoegde waarde van bomen is meetbaar geworden, geven beide groenspecialisten aan. Schuurkamp: 'Met i-Tree en TEEB-stad laat je op een objectieve manier zien dat groen geen kostenpost is, maar juist een investering in een prettige, leefbare omgeving. Met beide instrumenten krijg je deze informatie boven tafel en kunnen er weloverwogen keuzes gemaakt worden door de politiek, boombeheerders en beleidsmakers.' Koudstaal vult aan: 'Daarnaast kunnen we als boombeheerders 'meedoen' met de projectontwikkelaars en bouwbedrijven. Kapitaal moet je goed in

stand houden en daar moet je kosten voor maken.'

Ook zijn er nieuwe ontwikkelingen gaande met organisaties waar groenbeleid eerder geen contact mee had. Denk bijvoorbeeld aan drinkwaterbedrijf Dunea. Schuurkamp: 'Wanneer de zomers warm zijn, warmen de leidingen op, waardoor de waterkwaliteit in het geding kan komen. Met verkoelende beplanting kun je dit voorkomen.' Een andere partij waar van nature geen samenwerking mee is, is de gezondheidssector. Koudstaal: 'De onderzoeken tussen groen en gezondheid hebben al een beweging in gang gebracht. Maar vaak gebeurt er nog te weinig en wordt er amper structureel beleid opgevoerd. Als je nagaat dat er jaarlijks in ons land zo'n 80 miljard euro opgaat aan zorgkosten en dat dit bedrag alleen maar toeneemt, liggen daar interessante mogelijkheden. Deze zorgkosten komen neer op zo'n 5.600 euro per Nederlandse inwoner en voor Den Haag praat je dan over bijna drie miljard euro per jaar. Met groene herinrichting in de beperkte ruimte van de stad is dan ook zeker winst te behalen. De discussie gaat dus veel verder dan alleen 'wat kost een enkele boom?' Dit soort sector-overstijgende gesprekken en samenwerkingen kennen we tot op heden nog niet, maar dat die gaan komen, is zeker en daar helpen i-Tree en TEEB-stad aan mee.'

Meer informatie over i-Tree is te vinden op itreetools.org. Op teebstad.nl lees je meer over TEEB-stad.

Rabbijn Maarsenplein. Foto: gemeente Den Haag